

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ,
ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ
Кафедра загальної та соціальної психології**

**Кваліфікаційна робота на тему:
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ**

Кваліфікаційна робота
здобувачки першого
(бакалаврського) рівня
вищої освіти денної форми
здобуття освіти
спеціальності 053 Психологія
Анастасії ЧЕЧЕЛЬ

Науковий керівник:
доцент кафедри загальної та
соціальної психології,
к.соц.н., доцент
Анна ШИДЕЛКО

Рецензент:
доцент кафедри практичної
психології,
доктор філософії в галузі психології
Наталія КАЛЬКА

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

« ___ » _____ 2026 р., протокол № _____

Завідувач кафедри загальної та соціальної психології
доктор психологічних наук, професор

_____ **Зоряна КОВАЛЬЧУК**

АНОТАЦІЯ

Чечель Анастасія. Психологічні особливості ціннісно-сміслової сфери майбутніх психологів

У бакалаврській роботі досліджено психологічні особливості ціннісно-сміслової сфери майбутніх психологів у контексті їх особистісного та професійного становлення. Проведено емпіричне дослідження з метою виявлення особливостей термінальних і інструментальних цінностей, смисложиттєвих орієнтацій та професійно-ціннісної спрямованості студентів-психологів. Установлено домінування гуманістичних, просоціальних і самореалізаційних цінностей, сформованість етично значущих інструментальних цінностей, а також достатньо високий рівень осмисленості життя та внутрішнього локусу контролю. Виявлено статистично значущі кореляційні зв'язки між цінностями самореалізації, орієнтацією на допомогу іншим, смисложиттєвими показниками та професійно-ціннісною спрямованістю особистості. Отримані результати підтверджують висунуту гіпотезу та свідчать про формування у майбутніх психологів цілісної ціннісно-сміслової системи як психологічної основи професійної зрілості та готовності до ефективної професійної діяльності.

Ключові слова: ціннісно-сміслова сфера, ціннісні орієнтації, смисложиттєві орієнтації, професійні цінності, майбутні психологи, студентська молодь.

ABSTRACT

Chechel Anastasiia. Psychological Features of the Value-Semantic Sphere of Future Psychologists

The bachelor's thesis examines the psychological features of the value-semantic sphere of future psychologists in the context of their personal and professional development. The main theoretical and methodological approaches to understanding the value-semantic sphere of personality are analyzed, and its structural components, functions, and role in behavior regulation and life strategy formation are revealed. The results demonstrate the predominance of humanistic, prosocial, and self-realization values, the formation of ethically significant instrumental values, as well as a sufficiently high level of life meaningfulness and internal locus of control. Statistically significant correlations were found between self-realization values, orientation toward helping others, life-meaning indicators, and professional value orientation. The obtained results confirm the research hypothesis and indicate the formation of an integrated value-semantic system in future psychologists as a psychological basis for professional maturity and readiness for effective professional activity.

Key words: value-semantic sphere, value orientations, life-meaning orientations, professional values, future psychologists, student youth.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	8
1.1. Ціннісно-смилова сфера особистості як психологічна категорія.....	8
1.2. Особливості формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді.....	11
1.3. Професійні цінності та смисли в структурі особистості майбутнього психолога.....	13
Висновки до першого розділу.....	15
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	17
2.1. Організація та методи емпіричного дослідження.....	17
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження.....	22
Висновки до другого розділу.....	35
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах соціальних, культурних та освітніх трансформацій зростає роль ціннісно-сміслових детермінант особистісного та професійного становлення майбутніх фахівців, зокрема психологів. Професійна діяльність психолога передбачає високий рівень відповідальності, гуманістичну спрямованість, здатність до емпатійної взаємодії, рефлексії та усвідомленого прийняття рішень, що безпосередньо пов'язано зі сформованістю ціннісно-сміислової сфери особистості.

Ціннісно-сміслова сфера виступає інтегративним психологічним утворенням, яке визначає життєві орієнтири, професійні установки, мотивацію діяльності та суб'єктивне ставлення особистості до себе, інших і світу загалом. Саме в період студентського віку відбувається активне формування системи цінностей, життєвих смислів і професійної ідентичності, що зумовлює актуальність вивчення особливостей ціннісно-сміислової сфери майбутніх психологів.

Проблема ціннісно-сміислової сфери особистості є предметом ґрунтовних досліджень у сучасній психологічній науці. У наукових працях цінності та життєві смисли розглядаються як ключові чинники особистісного розвитку, саморегуляції та професійного становлення [7; 8; 13; 20; 48; 58]. Дослідники аналізують структуру ціннісних орієнтацій, їх роль у формуванні життєвих стратегій і професійної ідентичності, а також взаємозв'язок цінностей зі смисложиттєвими орієнтаціями особистості [23; 24; 29; 32; 34]. Окрема увага у наукових розвідках приділяється студентській молоді як сенситивній соціально-віковій групі, у якій відбувається активне становлення системи цінностей та професійних смислів [35; 37; 38; 41; 62]. У межах психологічних досліджень також підкреслюється значення ціннісно-сміислової сфери для професійної підготовки майбутніх фахівців допоміжних професій, зокрема психологів, діяльність яких ґрунтується на гуманістичних, етичних і просоціальних засадах [2; 40; 45; 46; 60]. Таким чином, науковий інтерес до

проблеми ціннісно-сислової сфери підтверджує її актуальність і теоретичну значущість у контексті сучасної вищої психологічної освіти.

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемам цінностей і смислів [51; 52; 54], недостатньо вивченими залишаються питання їх взаємозв'язку з професійно-ціннісною спрямованістю майбутніх психологів у контексті сучасної вищої освіти. Це зумовлює необхідність проведення емпіричного дослідження, спрямованого на комплексний аналіз психологічних особливостей ціннісно-сислової сфери студентів-психологів.

Об'єкт дослідження: ціннісно-сислова сфера особистості.

Предмет дослідження: психологічні особливості ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**:

1. Теоретично проаналізувати ціннісно-сислову сферу особистості як психологічну категорію, розкрити її структурні компоненти, функції та значення у регуляції поведінки особистості.

2. Визначити особливості формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді, з урахуванням вікових, соціальних та освітніх чинників розвитку особистості.

3. Висвітлити професійні цінності та смисли в структурі особистості майбутнього психолога, обґрунтувати їх роль у процесі професійного становлення та формування професійної ідентичності.

4. Емпірично дослідити психологічні особливості ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів.

Гіпотеза дослідження. Передбачається, що ціннісно-сислова сфера майбутніх психологів характеризується домінуванням гуманістичних та самореалізаційних цінностей і має тісний взаємозв'язок зі смисложиттєвими орієнтаціями та рівнем професійно-ціннісної спрямованості особистості.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення психології особистості, діяльнісного та гуманістичного підходів, концепції ціннісних орієнтацій і смисложиттєвих утворень особистості, а також наукові підходи до проблеми професійного становлення майбутніх фахівців психологічного профілю.

Методи та методики дослідження. У дослідженні було використано комплекс взаємодоповнюючих методів.

Теоретичні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація та порівняння наукових джерел з проблематики ціннісно-сміслової сфери особистості.

Емпіричні методи:

- методика «Ціннісні орієнтації особистості» (М. Рокіч) [43];
- методика «Смисложиттєві орієнтації» (адаптація Д. Леонтьєва на основі Дж. Крамбо та Л. Махоліка, для оцінки смисложиттєвих орієнтацій особистості) [42];
- методика вивчення професійної аксіоїдентичності (адаптований варіант В. Волошиної на основі А. Азбея та А. Грецова) [7].

Методи математичної статистики: описова статистика, кореляційний аналіз (коефіцієнт кореляції Пірсона).

Вибірка дослідження. У дослідженні взяли участь студенти, які навчаються за спеціальністю «Психологія». Загальна кількість респондентів становить 68 осіб віком від 18 до 23 років.

Наукова (теоретична) новизна. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному емпіричному вивченні ціннісно-сміслової сфери особистості майбутніх психологів як цілісної психологічної системи, що поєднує термінальні та інструментальні цінності, смисложиттєві орієнтації та професійно-ціннісну спрямованість. Уперше в межах даної вибірки здійснено порівняльний аналіз домінуючих цінностей і смислів у структурі особистості студентів-психологів на різних етапах навчання, що дозволило уточнити

особливості їх формування в умовах професійної підготовки. Виявлено статистично значущі кореляційні зв'язки між цінностями самореалізації, орієнтацією на допомогу іншим, рівнем осмисленості життя та показниками внутрішнього локусу контролю, що поглиблює уявлення про психологічні механізми професійного становлення майбутніх психологів. Отримані результати розширюють наукові уявлення про роль ціннісно-сміслових чинників у формуванні професійної ідентичності та внутрішньої професійної мотивації осіб допоміжних професій.

Теоретичне значення дослідження. Теоретичне значення роботи полягає в поглибленні уявлень про ціннісно-сміслову сферу як інтегративний чинник особистісного і професійного становлення майбутніх психологів та в уточненні психологічного змісту її основних компонентів.

Практичне значення дослідження. Практичне значення проведеного дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів у процесі професійної підготовки майбутніх психологів, зокрема в освітньому та виховному середовищі закладів вищої освіти. Дані щодо особливостей ціннісних орієнтацій, смисложиттєвих показників та професійно-ціннісної спрямованості студентської молоді можуть бути використані під час розроблення та вдосконалення навчальних курсів психологічного спрямування, тренінгових програм особистісного розвитку, а також програм професійного самовизначення та формування професійної ідентичності майбутніх психологів. Результати дослідження доцільно застосовувати в роботі практичних психологів закладів вищої освіти для діагностики рівня сформованості ціннісно-сміислової сфери студентів, виявлення потенційних ресурсів особистісного та професійного зростання, а також для профілактики професійної дезорієнтації та емоційного вигорання на етапі професійного становлення. Одержані емпіричні матеріали можуть бути використані під час індивідуального та групового психологічного консультування студентської молоді, а також у науково-дослідницькій діяльності студентів і викладачів при

подальшому вивченні проблеми ціннісно-сміслової регуляції особистості в контексті професійної діяльності психолога.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (70 позицій). Робота містить 8 таблиць та 4 рисунки, що відображають результати емпіричного дослідження. Загальна кількість сторінок – 50, основний текст викладено на 39 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

1.1. Ціннісно-смилова сфера особистості як психологічна категорія

У сучасній психологічній науці проблема ціннісно-смилової сфери особистості посідає одне з ключових місць у контексті аналізу внутрішніх детермінант поведінки, професійного вибору та життєвого самовизначення. Особливої актуальності дана проблематика набуває у зв'язку з підготовкою майбутніх фахівців соціономічного профілю, зокрема психологів, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з цінностями гуманізму, відповідальності та смислотворення. Ціннісно-смилова сфера виступає внутрішнім регулятором активності особистості, визначаючи спрямованість її життєвих стратегій і професійних орієнтацій [26].

У психологічній літературі ціннісно-смилова сфера розглядається як складна багаторівнева система, що поєднує цінності, смисли, життєві цілі, переконання та світоглядні орієнтації особистості [9]. За О. М. Кокуном, саме ця сфера забезпечує інтеграцію мотиваційних, емоційних і когнітивних компонентів особистості в єдину систему життєвого самовизначення [26]. Цінності виступають узагальненими уявленнями про значуще й бажане, які задають нормативні орієнтири діяльності та поведінки [10].

На думку А. В. Шиделко, ціннісні орієнтації формуються у процесі соціалізації та професійної підготовки, виконуючи функцію внутрішнього критерію оцінки власної діяльності й професійної придатності [69]. Дослідниця підкреслює, що ціннісно-смилова сфера є базисом професійної адаптації та особистісної зрілості фахівця [67; 68]. У межах психологічного підходу смисли розглядаються як індивідуально значущі інтерпретації життєвого досвіду, що надають діяльності суб'єктивної осмисленості [9].

І. М. Галян наголошує, що смисложиттєві орієнтації є центральним компонентом саморегуляції особистості, забезпечуючи цілісність її життєвого шляху та стабільність професійної ідентичності [9]. Формування смислів відбувається у взаємодії індивіда з соціальним середовищем і значущими іншими, що особливо виразно проявляється у студентському віці [10]. Саме в цей період закладаються основи професійних цінностей та світоглядних установок [36].

Дослідження К. П. Гавриловської та О. В. Вигівської свідчать, що ціннісно-сміслова сфера студентів-психологів характеризується поєднанням особистісних і професійних цінностей, які перебувають у процесі активного становлення [8]. Автори зазначають, що недостатня сформованість смислових орієнтацій може призводити до професійних криз і зниження мотивації навчання [50]. Подібну позицію висловлює М. М. Кононова, підкреслюючи роль ціннісно-сміслової сфери у розвитку професійної Я-концепції майбутнього психолога [31], а також Н. Дметерко щодо кризи професійного становлення [17].

У працях Г. М. Дубчак ціннісно-сміслова сфера розглядається як психологічна основа професійної стресостійкості, що дозволяє особистості зберігати внутрішню рівновагу в умовах підвищеного емоційного навантаження [18; 19]. Цінності та смисли визначають не лише ставлення до професійних труднощів, а й способи їх подолання. Це особливо важливо для психологів, діяльність яких пов'язана з роботою в кризових і травматичних контекстах [55].

Вчені зазначають, що ціннісно-сміслова сфера є системоутворювальним компонентом психологічної готовності до професійної діяльності [3; 11; 70]. Через усвідомлення смислу професії відбувається інтеріоризація професійних норм і стандартів. Аналогічну позицію поділяють О. М. Кононова та Б. С. Кононов, які розглядають професійні смисли як чинник безперервного професійного розвитку особистості [33].

З позицій компетентнісного підходу ціннісно-сміслова сфера розглядається як підґрунтя формування професійної відповідальності, етичної чутливості та здатності до рефлексії [6; 30]. Без сформованих ціннісних орієнтацій професійні знання та навички втрачають гуманістичну спрямованість. Це підтверджується дослідженнями Н. С. Гарькавець, яка вказує на зв'язок між ієрархією цінностей та особистісною зрілістю студентської молоді [10].

Важливим аспектом аналізу ціннісно-сміислової сфери особистості є розуміння її динамічного характеру. Ця сфера не є сталою структурою, а змінюється під впливом життєвого досвіду, соціальних викликів і професійних вимог [26]. Як зазначає А. В. Шиделко, у процесі професійного навчання відбувається переосмислення базових життєвих цінностей, що сприяє формуванню внутрішньої готовності до майбутньої діяльності [69]. Особливо інтенсивно цей процес проявляється у студентському віці, який характеризується активним пошуком життєвих і професійних смислів [4; 36].

За даними М. В. Несправи, рівень сформованості смисложиттєвих орієнтацій пов'язаний із соціальною відповідальністю та здатністю до саморегуляції [47]. У майбутніх психологів це набуває особливого значення, оскільки їхня професійна діяльність передбачає роботу з ціннісними конфліктами інших людей. М. М. Кононова наголошує, що узгодженість особистісних і професійних цінностей знижує ризик професійного вигорання та сприяє професійній самоактуалізації [31]. Відсутність такої узгодженості, навпаки, може призводити до внутрішньої дезінтеграції та зниження ефективності професійної діяльності [14].

У дослідженнях І. Л. Прагуза підкреслюється, що сформована ціннісно-сміслова сфера виступає чинником психологічної готовності майбутніх психологів до діяльності в умовах соціальної нестабільності [53]. Це особливо актуально в умовах воєнного часу, коли професійні смисли зазнають додаткового екзистенційного навантаження [55]. О. М. Кокун зазначає, що усвідомлення смислу професійної діяльності підсилює професійну

життєстійкість та підтримує мотивацію до саморозвитку [28]. Таким чином, ціннісно-смилова сфера виконує не лише регулятивну, а й компенсаторну функцію.

К. П. Гавриловська та О. В. Вигівська звертають увагу на необхідність цілеспрямованого формування ціннісних орієнтацій у процесі професійної підготовки майбутніх психологів [8]. Зокрема, у своїх дослідженнях Л. М. Богдан, акцент робить на розвитку гуманістичних цінностей, професійної відповідальності та етичної чутливості [5]. А. Г. Семьошин і В. В. Зарицька підкреслюють, що саме ціннісно-смилова сфера забезпечує цілісність особистості фахівця та стійкість його професійної позиції [56]. У цьому контексті ціннісно-смилова сфера постає як стратегічний ресурс особистісного й професійного розвитку.

Отже, ціннісно-смилова сфера особистості є складною інтегративною психологічною категорією, що визначає спрямованість життєдіяльності та професійного становлення. Вона поєднує систему цінностей, смислів і життєвих орієнтацій, які формуються у процесі соціалізації та професійної підготовки. Для майбутніх психологів ціннісно-смилова сфера виступає фундаментом професійної ідентичності, стресостійкості та етичної відповідальності. Її сформованість є необхідною умовою ефективної та гуманістично орієнтованої професійної діяльності.

1.2. Особливості формування ціннісних орієнтацій у студентській молоді

Формування ціннісних орієнтацій у студентській молоді є складним і динамічним процесом, що відбувається в умовах інтенсивних соціальних, культурних та особистісних трансформацій. Саме студентський вік характеризується активним переосмисленням життєвих пріоритетів і становленням індивідуальної системи цінностей [10]. У цей період молода людина переходить від засвоєних нормативних уявлень до власних усвідомлених ціннісних виборів [25; 59; 61].

Студентська молодь є соціальною групою, для якої характерний високий рівень когнітивної активності та рефлексивності. У цей віковий період ціннісні орієнтації набувають особистісного значення і стають регуляторами поведінки [30; 65]. Формування цінностей у студентів відбувається під впливом освітнього середовища, міжособистісних контактів та соціального досвіду [6]. Важливим чинником є навчально-професійна діяльність, яка стимулює розвиток відповідальності та самостійності [36]. Студентський вік розглядається як сенситивний період для становлення моральних, професійних і громадянських цінностей [10; 63; 64].

На думку Н. С. Гарькавець, саме у студентському віці формується здатність до усвідомленого ціннісного вибору [10]. Освітній простір закладу вищої освіти створює умови для інтеграції знань і цінностей. Взаємодія з викладачами виступає важливим джерелом трансляції професійних і соціальних норм [21]. Значущу роль відіграє студентська група як референтне середовище [15]. Саме у групі відбувається порівняння власних цінностей із цінностями інших [22].

Формування ціннісних орієнтацій тісно пов'язане з розвитком професійної ідентичності [1; 36]. У процесі навчання студенти поступово усвідомлюють значущість майбутньої професії для власного життя [5]. Це зумовлює переорієнтацію цінностей у бік самореалізації та соціальної відповідальності [44]. За даними Л. М. Богдан, професійно зорієнтовані студенти мають більш стійку систему цінностей [5]. Натомість відсутність чітких професійних орієнтирів може призводити до ціннісної дезорієнтації [66].

Соціальні умови сучасності суттєво впливають на трансформацію цінностей студентської молоді. Воєнні події, економічна нестабільність та цифровізація змінюють уявлення молоді про безпеку та життєві пріоритети [15]. Зростає значущість таких цінностей, як психологічна стійкість, підтримка та солідарність [16; 49]. Водночас спостерігається посилення

індивідуалістичних тенденцій [12]. Це вимагає формування внутрішніх моральних регуляторів поведінки [30].

Цифрове освітнє середовище створює нові можливості для саморозвитку студентів [15]. Проте воно також ускладнює процес інтеріоризації цінностей [44]. Поверхнєве споживання інформації може знижувати глибину ціннісного усвідомлення [66]. Тому важливим стає розвиток критичного мислення [6]. Саме критичне мислення дозволяє студентам відрізнити справжні цінності від ситуативних орієнтацій [25].

Значну роль у формуванні ціннісних орієнтацій відіграє рефлексія [21]. Рефлексивні процеси сприяють усвідомленню власних мотивів і життєвих цілей [10]. Через рефлексію студент вибудовує внутрішню ієрархію цінностей [36]. Це сприяє особистісній зрілості [44]. У результаті цінності набувають регулятивної функції [30].

Отже, формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді є багатокомпонентним процесом, що поєднує особистісні, освітні та соціальні чинники. Студентський вік виступає критичним етапом становлення ціннісної системи. Сформовані цінності визначають життєві стратегії та професійні орієнтири молоді. Усвідомлений характер ціннісних орієнтацій є показником особистісної зрілості. Саме тому розвиток цінностей має бути пріоритетним завданням вищої освіти.

1.3. Професійні цінності та смисли в структурі особистості майбутнього психолога

Професійні цінності та смисли є ключовими елементами структури особистості майбутнього психолога, оскільки визначають не лише ставлення до професії, а й характер професійної взаємодії з іншими людьми. Професія психолога передбачає високий рівень моральної відповідальності, емпатії та усвідомленості, що зумовлює особливі вимоги до ціннісно-сислової сфери фахівця [36]. Саме в період професійного навчання відбувається інтенсивне

формування професійних цінностей і смислів, які надалі визначають стиль та ефективність психологічної діяльності [49; 57].

Професійні цінності майбутнього психолога виступають системоутворювальним чинником його особистісного розвитку. Вони визначають гуманістичну спрямованість професійної діяльності [25]. До базових професійних цінностей психолога належать повага до особистості, відповідальність та етичність [44]. Ці цінності формують основу професійної ідентичності [10]. Без їх усвідомлення неможливе повноцінне професійне становлення [30].

Смисли професійної діяльності відображають індивідуальне розуміння психологом значущості власної професії [36]. Для майбутніх психологів професійний смисл часто пов'язаний із бажанням допомагати іншим [49]. Така мотивація має глибоке ціннісне підґрунтя [25]. Водночас недостатня сформованість професійних смислів може призводити до професійного вигорання [66]. Тому розвиток смислової сфери є важливим завданням професійної підготовки [15].

Професійні цінності формуються у процесі навчально-професійної діяльності [10]. Значну роль відіграє освітнє середовище закладу вищої освіти [21]. Взаємодія з викладачами сприяє інтеріоризації професійних норм [36]. Навчальні дисципліни формують уявлення про етичні стандарти професії [44]. Практична підготовка дозволяє співвіднести теоретичні цінності з реальним професійним досвідом [49].

Особливе значення для майбутніх психологів має цінність особистісного зростання [25]. Психолог повинен бути здатним до саморефлексії [30]. Рефлексія сприяє усвідомленню власних професійних обмежень [10]. Це підвищує якість професійної допомоги [36]. Саморозвиток стає професійною необхідністю [44].

Смисли професійної діяльності визначають рівень професійної мотивації [66]. Усвідомлений професійний смисл підвищує задоволеність навчанням [15]. Він сприяє формуванню внутрішньої відповідальності [25]. Для

майбутніх психологів це має особливе значення через емоційну насиченість професії [49]. Відсутність професійного смислу може спричиняти внутрішній конфлікт [30].

Професійні цінності психолога тісно пов'язані з його особистісними цінностями [36]. Між ними має існувати узгодженість [44]. Дисгармонія між особистісними та професійними цінностями може негативно впливати на професійну діяльність [10]. Тому у процесі підготовки важливо сприяти інтеграції цих рівнів [25]. Саме це забезпечує цілісність особистості майбутнього психолога [49].

Отже, професійні цінності та смисли є фундаментальними складовими структури особистості майбутнього психолога. Вони визначають гуманістичну спрямованість, етичність і відповідальність професійної діяльності. Формування професійних смислів відбувається в процесі навчання та практичної підготовки. Усвідомленість професійних цінностей сприяє професійній зрілості. Розвинена ціннісно-смілова сфера є запорукою ефективної та етично виваженої психологічної діяльності.

Висновок до першого розділу

У першому розділі бакалаврської роботи здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми ціннісно-смілової сфери особистості майбутніх психологів. Розкрито сутність цінностей як регуляторів поведінки та життєвих стратегій. Проаналізовано особливості формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді. Визначено, що студентський вік є сенситивним періодом для становлення професійної ідентичності. Обґрунтовано роль освітнього середовища у формуванні цінностей.

Особливу увагу приділено професійним цінностям і смислам майбутніх психологів. Показано, що вони мають гуманістичну та етичну спрямованість. Встановлено взаємозв'язок між професійними смислами та мотивацією до професійної діяльності. Доведено, що сформованість професійних цінностей є показником професійної зрілості. Узагальнено, що ціннісно-смілова сфера

виступає системоутворювальним компонентом особистості майбутнього психолога.

Теоретичні положення першого розділу створили методологічне підґрунтя для проведення емпіричного дослідження. Вони дозволили визначити напрями аналізу ціннісних орієнтацій та смисложиттєвих установок. Отримані висновки стали основою для формулювання гіпотези дослідження. Саме тому другий розділ присвячено емпіричному вивченню ціннісно-сміслової сфери майбутніх психологів.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

2.1. Організація та методи емпіричного дослідження

Емпіричне дослідження психологічних особливостей ціннісно-сміслової сфери майбутніх психологів було організоване та проведене з метою виявлення специфіки сформованості ціннісних орієнтацій, життєвих смислів і професійно значущих установок у студентів психологічних спеціальностей.

Дослідницьку вибірку склали студенти спеціальності «Психологія» двох закладів вищої освіти, а саме: Відокремленого підрозділу Інституту права, психології та інноваційної освіти «Львівська політехніка»; Навчально-наукового Інституту управління психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ (ЛьвДУВС).

Усього в дослідженні взяли участь 68 майбутніх психологів, які навчаються на різних курсах бакалаврату. Формування вибірки здійснювалося за принципом доступності та добровільної згоди респондентів на участь у дослідженні, з дотриманням етичних норм психологічної науки.

За гендерною ознакою вибірка була представлена таким чином: 54 жінки (79,4%); 14 чоловіків (20,6%) (див. табл. 2.1.1).

Таблиця 2.1.1

Розподіл респондентів за гендерною ознакою (n = 68)

<i>Гендер</i>	<i>Кількість осіб</i>	<i>%</i>
Жінки	54	79,4
Чоловіки	14	20,6
Усього	68	100

Такий розподіл є типовим для психологічних спеціальностей та відповідає загальним тенденціям фемінізації професії психолога.

За курсами навчання респонденти були розподілені наступним чином: студенти 1 курсу – 17 осіб; студенти 2 курсу – 18 осіб; студенти 3 курсу – 16 осіб; студенти 4 курсу – 17 осіб (див. табл. 2.1.2).

Таблиця 2.1.2

Розподіл респондентів за курсами навчання (n = 68)

<i>Курс навчання</i>	<i>Кількість осіб</i>	<i>%</i>
1 курс	17	25,0
2 курс	18	26,5
3 курс	16	23,5
4 курс	17	25,0
Усього	68	100

Залучення студентів різних курсів дало змогу простежити можливі відмінності у сформованості ціннісно-сміслової сфери залежно від етапу професійного становлення майбутніх психологів, рівня навчальної та професійної рефлексії, а також накопиченого освітнього досвіду.

Розподіл респондентів за курсами навчання дозволяє стверджувати, що обрана вибірка є репрезентативною для дослідження ціннісно-мотиваційної, смисложиттєвої та професійно-ціннісної спрямованості майбутніх психологів, що забезпечує можливість перевірки висунуту гіпотезу про взаємозв'язок між цими сферами.

Гіпотеза дослідження. Висувається припущення, що у майбутніх психологів ціннісні орієнтації тісно пов'язані зі смисложиттєвими показниками та професійною спрямованістю, утворюючи цілісну ціннісно-сміслову систему особистості. Зокрема очікується, що:

1. Термінальні та інструментальні цінності будуть позитивно корелювати з рівнем усвідомленості життєвих цілей та локусом контролю.

2. Сформованість професійно-ціннісних орієнтацій буде тісно пов'язана з внутрішньою мотивацією до самореалізації та орієнтацією на допомогу іншим.

3. Позитивні взаємозв'язки між ціннісною, смисложиттєвою та професійною сферами створюють цілісну систему, яка сприяє усвідомленому професійному вибору та готовності до ефективної професійної діяльності в галузі психології.

Дослідження проводилося у кілька послідовних етапів. На першому етапі було здійснено теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми ціннісно-смислової сфери особистості та особливостей її формування у майбутніх психологів. На другому етапі відбувалося безпосереднє емпіричне дослідження, яке реалізовувалося за допомогою психодіагностичних методик у форматі онлайн-опитування. Третій етап передбачав кількісну та якісну обробку отриманих результатів, їх інтерпретацію та узагальнення.

Для досягнення мети дослідження та перевірки висунутих гіпотез було використано комплекс взаємодоповнювальних психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення ціннісного, смислового та професійного компонентів особистості (див. табл. 2.1.3.)

Таблиця 2.1.3.

Оптимальна логіка поєднання методик у роботі

<i>Методика</i>	<i>Компонент сфери</i>
Ціннісні орієнтації (М. Рокіч)	Загальні цінності (показує ціннісну структуру особистості)
Смисложиттєві орієнтації (Д. Леонт'єв)	Смисли життя (показує, як людина переживає сенс життя)
Професійна аксіоідентичність (В. Волошина/ А. Азбель і А. Грецов)	Професійно-ціннісні орієнтації (показує, як професійні цінності інтегровані в особистість майбутнього психолога)

Далі коротко опишемо суть кожної методики.

1. Методика «Ціннісні орієнтації особистості» М. Рокіч [43] спрямована на дослідження ієрархії життєвих цінностей особистості та виявлення домінуючих ціннісних пріоритетів. Методика ґрунтується на розмежуванні цінностей на термінальні (цінності-цілі) та інструментальні (цінності-засоби),

що відображають як стратегічні життєві орієнтири, так і способи їх досягнення.

Досліджуваним пропонується здійснити ранжування запропонованого переліку цінностей відповідно до ступеня їх суб'єктивної значущості. За результатами опрацювання визначається індивідуальна структура ціннісних орієнтацій, а також узагальнені показники домінуючих цінностей у вибірці.

Методика дає змогу проаналізувати спрямованість особистості, рівень сформованості гуманістичних, соціальних і професійно значущих цінностей, що є особливо важливим у контексті дослідження ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів. Вона широко використовується у вітчизняних психологічних дослідженнях, має україномовні інструкції та апробована на студентській молоді.

2. Методика методика «Смисложиттєві орієнтації» (адаптація Д. Леонт'єв на основі Дж. Крамбо та Л. Махоліка, для оцінки смисложиттєвих орієнтацій особистості) [42] призначена для дослідження смислової сфери особистості та рівня осмисленості життя. Вона спрямована на виявлення того, наскільки людина усвідомлює цілі власного життя, відчуває його наповненість смислом, задоволена процесом і результатами життєдіяльності, а також сприймає себе як суб'єкта, здатного впливати на перебіг подій.

Методика містить низку шкал, що відображають ключові компоненти смисложиттєвої сфери: цілі в житті, процес життя, результативність життя, локус контролю – Я та локус контролю – життя, а також інтегральний показник загальної осмисленості життя. Аналіз результатів дає змогу оцінити рівень сформованості життєвих смислів і суб'єктивного контролю над власним життям.

Методика широко використовується в українських психологічних дослідженнях, має україномовну інструкцію та апробована на студентській молоді. Вона є валідним інструментом для вивчення смислових орієнтацій майбутніх психологів і дозволяє дослідити смислову складову ціннісно-сислової сфери особистості.

3. Методика вивчення професійної аксіоідентичності (адаптований варіант В. Волошиної на основі А. Азбеля та А. Грецова) [7], спрямована на дослідження професійно-ціннісної складової особистості майбутніх психологів. Теоретичною основою методики є уявлення про професійну аксіоідентичність як інтегративне особистісне утворення, що відображає ступінь прийняття суб'єктом професійних цінностей, їх інтеріоризацію та включення у власну систему смислів і життєвих орієнтацій. Методика базується на авторській розробці О. О. Азбеля та А. О. Грецова, адаптованій і модифікованій В. В. Волошиною відповідно до завдань професійної підготовки майбутніх психологів.

Дана методика спрямована на виявлення рівня сформованості професійної аксіоідентичності, а саме, усвідомлення студентами ціннісного змісту психологічної професії, значущості професійних ідеалів, норм і смислів, а також ступеня ідентифікації з обраною професією. В її основу покладено аналіз таких психологічних характеристик студентів, як ціннісне ставлення до професії психолога, прийняття професійної ролі, внутрішня готовність до професійної діяльності, узгодженість особистісних і професійних смислів. Методика дозволяє простежити, наскільки професійні цінності інтегруються у загальну ціннісно-смыслову сферу особистості майбутнього фахівця.

Методика реалізується у формі анкетного опитування, яке містить систему тверджень, спрямованих на оцінку ставлення респондента до професії, професійних цінностей та власної професійної перспективи. Респондентам пропонується оцінити твердження за шкальним принципом, що дозволяє кількісно визначити рівень вираженості професійної аксіоідентичності. За результатами опитування здійснюється інтерпретація показників, які відображають ступінь прийняття професійних цінностей, рівень професійної ідентифікації та цілісність професійно-ціннісної орієнтації. Методика є доцільною для використання у студентській вибірці та ефективно

доповнює дослідження ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у поєднанні з методиками М. Рокіча та Д. О. Леонтьєва.

Отримані в ході дослідження емпіричні дані були опрацьовані з використанням методів математичної статистики, зокрема описової статистики (обчислення середніх значень, відсоткових показників), а також порівняльного аналізу з урахуванням гендерних і курсових відмінностей.

Таким чином, організація та методичне забезпечення емпіричного дослідження створили необхідні умови для комплексного вивчення психологічних особливостей ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів та забезпечили надійність і валідність отриманих результатів.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження

Метою цього етапу дослідження був аналіз психологічних особливостей ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів на основі результатів психодіагностичного обстеження, а також перевірка гіпотези про наявність взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями, смисложиттєвими показниками та професійно-ціннісною спрямованістю студентів психологічних спеціальностей.

Передусім представимо аналіз результатів за методикою «Ціннісні орієнтації особистості». На першому етапі було проаналізовано ієрархію термінальних і інструментальних цінностей майбутніх психологів. Узагальнені результати подано в таблиці 2.2.1.

Аналіз даних, поданих у таблиці 2.2.1, свідчить про виражену ієрархічну структуру термінальних цінностей майбутніх психологів. Найвищі показники зафіксовано щодо цінності особистісного розвитку (76,5%), що вказує на орієнтацію респондентів на самовдосконалення, рефлексію та постійне зростання як ключові життєві пріоритети. Високого рівня значущості також набула цінність здоров'я (72,1%), яка розглядається майбутніми фахівцями як необхідна умова ефективної професійної діяльності та повноцінної життєдіяльності.

Таблиця 2.2.1

Домінуючі термінальні цінності майбутніх психологів (n = 68)

<i>Термінальні цінності</i>	<i>% вибору</i>
Особистісний розвиток	76,5
Здоров'я	72,1
Щасливе сімейне життя	69,1
Самореалізація	66,2
Допомога іншим	63,2
Матеріальне благополуччя	48,5

Досить вагомою у системі термінальних цінностей є орієнтація на щасливе сімейне життя (69,1%), що свідчить про прагнення до стабільних міжособистісних стосунків, емоційної підтримки та балансу між професійною й особистою сферами. Значну частку виборів отримала також цінність самореалізації (66,2%), яка відображає потребу респондентів у розкритті власного потенціалу, досягненні професійної компетентності та усвідомленні сенсу своєї діяльності.

Цінність допомоги іншим була обрана 63,2% опитаних, що підкреслює сформованість просоціальних орієнтацій та гуманістичної спрямованості особистості, притаманної представникам допоміжних професій. Водночас матеріальне благополуччя посідає найнижчу позицію у структурі термінальних цінностей (48,5%), що може свідчити про перевагу внутрішніх мотиваційних чинників і смисложиттєвих орієнтацій над зовнішніми матеріальними стимулами.

Загалом отримані результати вказують на домінування внутрішньо орієнтованих, гуманістичних та соціально значущих цінностей у майбутніх психологів, що є важливою передумовою професійної зрілості та етичної відповідальності у майбутній діяльності.

Для наочного подання результатів домінуючих термінальних цінностей було побудовано рисунок 2.1.

Рис. 2.1 наочно відображає співвідношення домінуючих термінальних цінностей майбутніх психологів та дозволяє чітко простежити перевагу цінностей особистісного зростання, здоров'я й сімейного благополуччя над матеріальними орієнтаціями. Візуалізація результатів підтверджує сформовану ієрархію ціннісних пріоритетів, у якій провідне місце посідають внутрішні життєві смисли, самореалізація та просоціальна спрямованість. Таким чином, графічне подання даних доповнює табличний аналіз і підкреслює гуманістичний характер ціннісної структури досліджуваної групи.

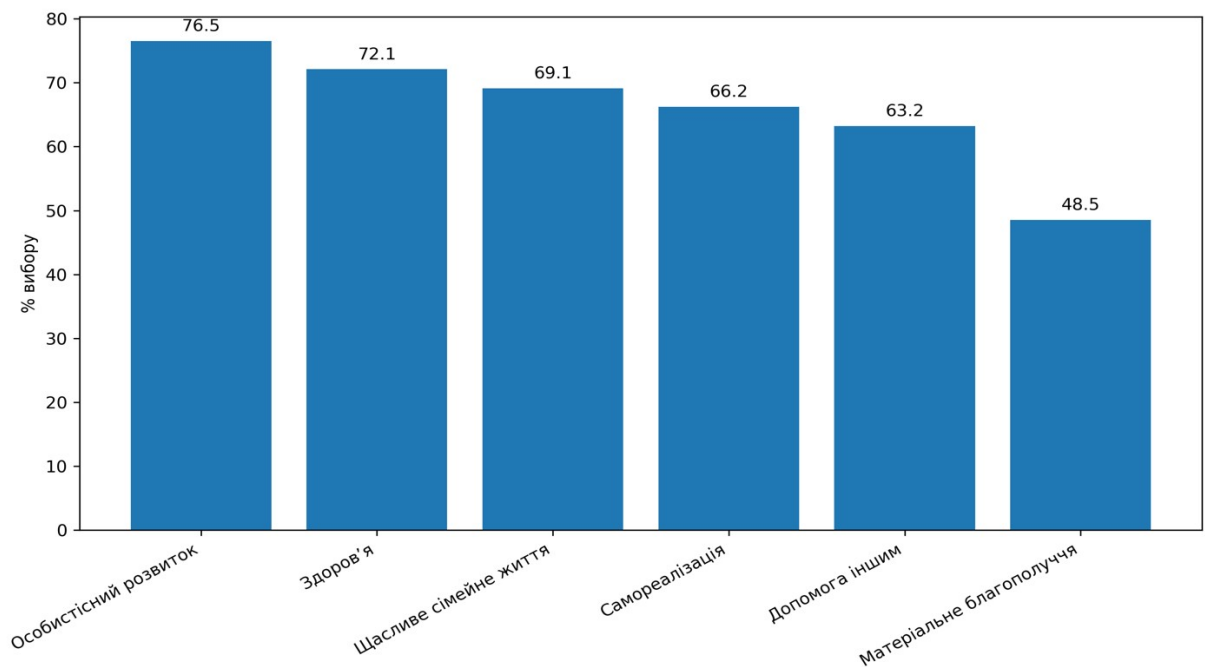

Рис. 2.1. Структура домінуючих термінальних цінностей майбутніх психологів

Поряд із термінальними цінностями, що відображають життєві цілі та смисли особистості, важливе місце у ціннісній структурі майбутніх психологів посідають інструментальні цінності, які визначають способи досягнення цих цілей та проявляються у конкретних особистісних якостях і моделях поведінки. Саме інструментальні цінності безпосередньо пов'язані з професійною ефективністю, етичністю взаємодії та готовністю до здійснення психологічної допомоги. У зв'язку з цим доцільним є аналіз домінуючих

інструментальних цінностей майбутніх психологів, результати якого подано в таблиці 2.2.2.

Таблиця 2.2.2.

Домінуючі інструментальні цінності майбутніх психологів

<i>Інструментальні цінності</i>	<i>% вибору</i>
Відповідальність	79,4
Емпатійність	75,0
Чесність	72,1
Толерантність	69,1
Самоконтроль	64,7

Аналіз результатів, поданих у таблиці 2.2.2., засвідчив, що у структурі інструментальних цінностей майбутніх психологів домінують особистісні якості, безпосередньо пов'язані з етичною відповідальністю та професійною компетентністю. Найвищий показник зафіксовано щодо цінності відповідальності (79,4%), що свідчить про усвідомлення респондентами значущості відповідального ставлення до професійних обов'язків, клієнта та наслідків власних дій у психологічній практиці.

Високий рівень вибору отримала також емпатійність (75,0%), яка є базовою професійною характеристикою психолога та забезпечує здатність до розуміння емоційного стану іншої людини, встановлення довірливого контакту й ефективної допомоги. Значущою для респондентів виявилася і цінність чесності (72,1%), що відображає орієнтацію на моральну відкритість, автентичність і дотримання етичних принципів у міжособистісній та професійній взаємодії.

Досить вагомою є також толерантність (69,1%), яка вказує на готовність майбутніх психологів приймати індивідуальні відмінності клієнтів, поважати їхні погляди, цінності та життєвий досвід. Цінність самоконтролю (64,7%) посідає дещо нижчу, проте значущу позицію у структурі інструментальних

цінностей, що свідчить про усвідомлення необхідності регуляції власних емоцій і поведінки в процесі професійної діяльності.

Загалом отримані результати підтверджують сформованість етично-моральних та професійно значущих орієнтацій у майбутніх психологів, які відповідають вимогам допоміжної професії та сприяють ефективній реалізації психологічної практики. Для кращої наочності зобразимо дані ще у вигляді рис. 2.2.

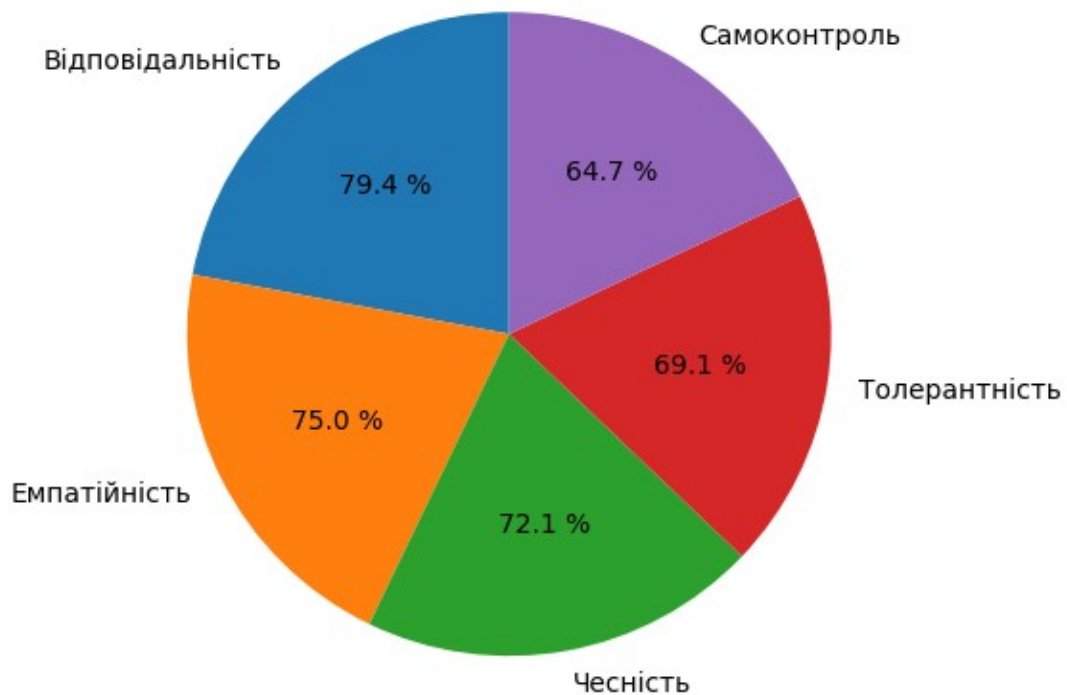

Рис. 2.2 Домінуючі інструментальні цінності майбутніх психологів

Рисунок, побудований на основі даних таблиці 2.2, наочно ілюструє домінування відповідальності та емпатійності у структурі інструментальних цінностей майбутніх психологів. Візуальне подання результатів дозволяє чітко простежити перевагу етично орієнтованих та емоційно-регулятивних якостей, що є ключовими для професійної діяльності психолога. Таким чином, графічна інтерпретація результатів доповнює табличний аналіз і підкреслює узгодженість ціннісних орієнтацій респондентів із професійними стандартами психологічної допомоги.

Ціннісні орієнтації особистості тісно пов'язані зі смисложиттєвими установками, які визначають суб'єктивне сприйняття власного життя, його цілей, процесу та результатів, а також рівень відповідальності за події, що відбуваються.

Далі представимо результати аналізу за методикою «Смисложиттєві орієнтації особистості», адже для майбутніх психологів смисложиттєві орієнтації мають особливе значення, оскільки вони зумовлюють здатність до усвідомленого професійного вибору, рефлексії власного досвіду та підтримки інших у пошуку життєвих смислів. У зв'язку з цим було проаналізовано середні показники смисложиттєвих орієнтацій майбутніх психологів, результати якого подано в таблиці 2.2.3.

Таблиця 2.2.3

Середні показники смисложиттєвих орієнтацій майбутніх психологів

<i>Шкала</i>	<i>Середній бал</i>
Цілі в житті	32,4
Процес життя	30,8
Результативність життя	29,6
Локус контролю – Я	31,2
Локус контролю – життя	30,9
Загальний показник осмисленості	155,0

Аналіз середніх показників смисложиттєвих орієнтацій, поданих у таблиці 2.2.3, свідчить про загалом сформований рівень осмисленості життя у майбутніх психологів. Для кращого висвітлення означених показників представимо їх у вигляді рис. 2.3.

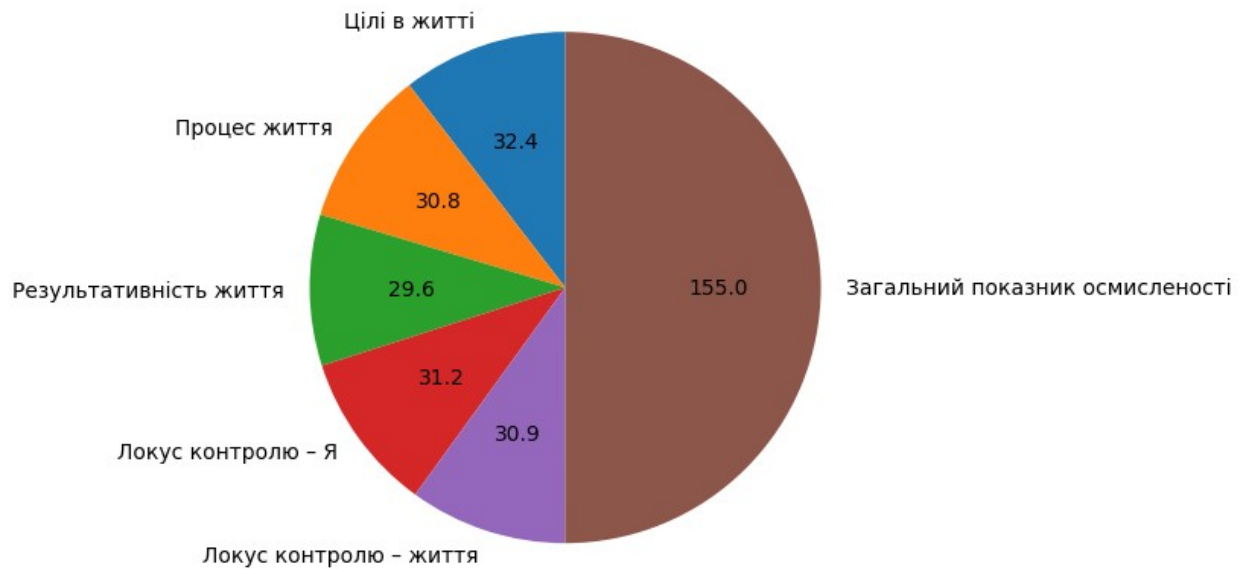

Рис. 2.3. Середні показники смисложиттєвих орієнтацій майбутніх психологів

Як бачимо із табл. 2.2.3. та рис. 2.3. найвищий середній бал зафіксовано за шкалою «Цілі в житті» (32,4), що вказує на наявність у респондентів чітких життєвих орієнтирів, усвідомлених планів на майбутнє та прагнення до самореалізації як у професійній, так і в особистісній сферах.

Досить високі значення отримано за шкалою «Локус контролю – Я» (31,2), що свідчить про сформоване відчуття особистої відповідальності за власне життя, віру у власні можливості та здатність впливати на хід подій. Це є важливою психологічною передумовою для професійної діяльності психолога, яка передбачає активну позицію, автономність та усвідомлення меж власної відповідальності.

Показник за шкалою «Локус контролю – життя» (30,9) також перебуває на достатньо високому рівні, що вказує на схильність респондентів сприймати життєві події як керовані та прогнозовані, а не випадкові чи зовнішньо зумовлені. Це узгоджується з професійною спрямованістю майбутніх психологів та їхньою орієнтацією на активну взаємодію з життєвими обставинами.

Середній бал за шкалою «Процес життя» (30,8) свідчить про позитивне емоційне ставлення до поточного життя, здатність отримувати задоволення від повсякденної діяльності та навчального процесу. Водночас дещо нижчим є показник за шкалою «Результативність життя» (29,6), що може відображати вікові та статусні особливості респондентів, для яких значущі життєві досягнення ще перебувають у процесі формування.

Загальний показник осмисленості життя становить 155,0 бала, що свідчить про достатній рівень інтеграції життєвих цілей, процесуальної залученості та суб'єктивного контролю над власним життям. Отримані результати узгоджуються з виявленою раніше гуманістичною та просоціальною спрямованістю ціннісних орієнтацій майбутніх психологів і створюють психологічне підґрунтя для ефективної професійної самореалізації у сфері психологічної допомоги.

Сформованість ціннісної та смисложиттєвої сфери особистості є важливою передумовою професійного самовизначення та ефективної реалізації у майбутній діяльності психолога. Водночас не менш значущим є розподіл за рівнями професійно-ціннісних орієнтацій, які відображають ставлення до обраної професії, мотивацію професійного розвитку та готовність до дотримання етичних і гуманістичних принципів психологічної практики. У зв'язку з цим на наступному етапі дослідження було здійснено аналіз рівня сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх психологів, результати якого подано в таблиці 2.2.4.

Таблиця 2.2.4.

Розподіл майбутніх психологів за рівнями сформованості професійно-ціннісних орієнтацій

<i>Рівень</i>	<i>% респондентів</i>
Високий	58,8%
Середній	33,8%
Низький	7,4%

Аналіз результатів, наведених у таблиці 2.2.4 засвідчив переважання сформованості високого рівня професійно-ціннісних орієнтацій, який зафіксовано у 58,8% респондентів. Це свідчить про усвідомлений вибір професії психолога, наявність стійкої внутрішньої мотивації до професійної діяльності та орієнтацію на гуманістичні й соціально значущі цінності. Особи з високим рівнем професійно-ціннісних орієнтацій, як правило, демонструють відповідальне ставлення до професійних обов'язків, готовність до постійного саморозвитку та дотримання етичних стандартів психологічної допомоги.

Середній рівень сформованості професійно-ціннісних орієнтацій виявлено у 33,8% опитаних, що може свідчити про загалом позитивне ставлення до обраної професії за наявності певних сумнівів або ще не повністю сформованої професійної ідентичності. Для цієї групи респондентів характерним є поєднання інтересу до професійної діяльності з потребою у подальшому професійному самовизначенні, практичному досвіді та уточненні власних професійних цілей.

Низький рівень сформованості професійно-ціннісних орієнтацій зафіксовано у незначній частки респондентів (7,4%), що може вказувати на зовнішню мотивацію вибору професії або недостатню інтеграцію професійних цінностей у структуру особистості. Водночас невелика представленість цієї групи свідчить про загалом сприятливий мотиваційний фон у вибірці майбутніх психологів.

Отримані результати підтверджують домінування гуманістичної та соціально орієнтованої мотивації у професійному самовизначенні майбутніх психологів і узгоджуються з раніше виявленими ціннісними та смисложиттєвими орієнтаціями. Це дозволяє розглядати сформованість професійно-ціннісних орієнтацій як важливий ресурс професійної готовності та особистісної зрілості майбутніх фахівців. Для наочного представлення співвідношення рівнів побудовано рис. 2.3, дозволяє візуально оцінити пропорції між групами.

Рівень сформованості професійно-ціннісних орієнтацій респондентів

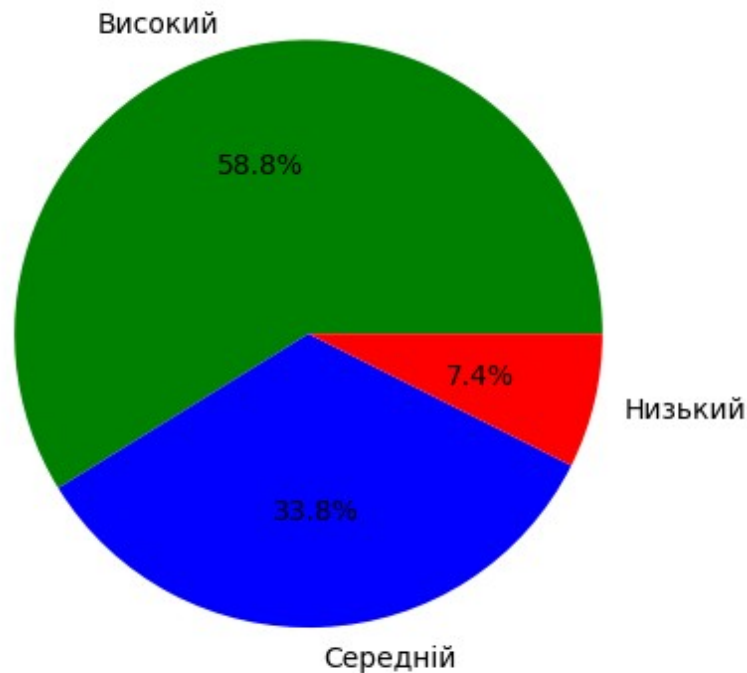

Рис. 2.4. Розподіл майбутніх психологів за рівнями сформованості професійно-ціннісних орієнтацій

Рис. 2.4 наочно відображає розподіл майбутніх психологів за рівнями сформованості професійно-ціннісних орієнтацій. Візуалізація результатів дозволяє чітко простежити переважання високого рівня професійно-ціннісних орієнтацій над середнім та низьким, що свідчить про домінування внутрішньо мотивованого та усвідомленого ставлення до обраної професії. Значно менша частка респондентів із низьким рівнем професійно-ціннісних орієнтацій підкреслює загалом позитивний мотиваційний фон у вибірці та орієнтацію більшості майбутніх психологів на гуманістичні й соціально значущі професійні цінності.

Отримані результати дослідження дозволяють виокремити характерні тенденції у формуванні ціннісно-мотиваційної, смисложиттєвої та професійно-ціннісної сфер майбутніх психологів. Аналіз термінальних і інструментальних цінностей, смисложиттєвих орієнтацій та рівня професійно-

ціннісних орієнтацій вказує на переважання гуманістично спрямованих, соціально орієнтованих та внутрішньо мотивованих установок.

Для того щоб перевірити взаємозв'язки між окремими компонентами ціннісно-мотиваційної структури та смисложиттєвими й професійними орієнтаціями, а також оцінити припущення щодо гіпотези дослідження, доцільним є проведення кореляційного аналізу. Це дозволяє кількісно визначити ступінь та напрямок взаємозв'язків між показниками, що, у свою чергу, забезпечує об'єктивне підтвердження або спростування висунутої на початку дослідження гіпотези.

Для кількісної оцінки взаємозв'язків між показниками ціннісно-мотиваційної, смисложиттєвої та професійно-ціннісної сфер майбутніх психологів застосовано кореляційний аналіз. Цей метод дозволяє визначити ступінь та напрямок взаємозв'язків між окремими змінними, оцінити силу їх впливу та виявити статистично значущі закономірності.

Кореляційний аналіз є доцільним у контексті даного дослідження, оскільки дозволяє перевірити висунуту гіпотезу про наявність взаємозв'язку між:

- ціннісними орієнтаціями (термінальні та інструментальні цінності),
- смисложиттєвими орієнтаціями,
- рівнем сформованості професійно-ціннісних орієнтацій.

Використання цього методу дає можливість кількісно підтвердити, наскільки ціннісно-мотиваційні пріоритети майбутніх психологів корелюють із усвідомленістю життєвих цілей та професійною спрямованістю, що є важливим для перевірки наукової гіпотези та формулювання висновків дослідження.

Для уточнення взаємозв'язків між ціннісними орієнтаціями, смисложиттєвими показниками та професійно-ціннісною спрямованістю майбутніх психологів у дослідженні проведено кореляційний аналіз (r-Пірсона). Результати цього аналізу подано в таблиці 2.2.5.

Таблиця 2.2.5.

Кореляційні зв'язки між основними показниками дослідження

<i>Показники</i>	<i>r</i>
Цінності самореалізації – Цілі в житті	0,62
Цінності допомоги іншим – Осмисленість життя	0,58
Професійні цінності – Локус контролю «Я»	0,55
Професійні цінності – Загальна осмисленість	0,60

Таблиця 2.2.5 демонструє такі статистично значущі ($p \leq 0,05$) кореляційні зв'язки:

- між цінностями самореалізації та цілями в житті зафіксовано високий позитивний зв'язок ($r = 0,62$), що свідчить про те, що прагнення до самовдосконалення та особистісного розвитку тісно пов'язане з усвідомленням життєвих цілей;
- між цінностями допомоги іншим та загальною осмисленістю життя виявлено значущий позитивний зв'язок ($r = 0,58$), що підтверджує орієнтацію майбутніх психологів на соціальну цінність своєї діяльності та усвідомлення сенсу життя через допомогу іншим;
- показник професійних цінностей корелює з локусом контролю «Я» ($r = 0,55$), що свідчить про зв'язок між внутрішньою мотивацією до професійного самовизначення та усвідомленням особистої відповідальності за власні дії;
- професійні цінності також мають тісний зв'язок із загальною осмисленістю життя ($r = 0,60$), що відображає інтеграцію ціннісної та смислової сфер у професійній спрямованості майбутніх психологів.

Отримані результати свідчать про тісний та статистично значущий взаємозв'язок між ціннісною, смисложиттєвою та професійно-ціннісною сферами особистості, що підтверджує висунуту гіпотезу. Виявлені кореляції демонструють, що ціннісні орієнтації майбутніх психологів формують цілісну

систему смислових та професійних установок, що є основою для ефективної професійної самореалізації та усвідомленого професійного вибору.

Отже, підсумовуючи результати емпіричного аналізу ціннісно-мотиваційної, смисложиттєвої та професійної спрямованості майбутніх психологів констатуємо, що аналіз отриманих даних засвідчив, що у структурі ціннісно-мотиваційної сфери майбутніх психологів домінують гуманістичні та просоціальні цінності, зокрема особистісний розвиток, самореалізація та допомога іншим, тоді як матеріальні цінності є менш значущими. Інструментальні цінності респондентів відображають сформовані етично-моральні та професійно необхідні якості, як: відповідальність, емпатійність, чесність, толерантність та самоконтроль.

Смисложиттєвий аналіз показав високий рівень усвідомленості життєвих цілей, позитивне ставлення до процесу життя та сформований локус контролю «Я», що свідчить про здатність респондентів усвідомлено планувати та відповідально впливати на власне життя. Загальний показник осмисленості життя свідчить про достатньо високий рівень інтеграції цілей, процесу та результатів у суб'єктивному сприйнятті майбутніх психологів.

Професійно-ціннісні орієнтації більшості респондентів характеризуються високим рівнем сформованості, що підтверджує усвідомлений вибір професії та наявність внутрішньої професійної мотивації. Кореляційний аналіз показав тісний і статистично значущий взаємозв'язок між ціннісними орієнтаціями, смисложиттєвими показниками та професійною спрямованістю, зокрема між самореалізацією та цілями в житті, допомогою іншим та загальною осмисленістю життя, професійними цінностями та локусом контролю «Я», а також професійними цінностями та загальною осмисленістю.

Таким чином, результати дослідження підтверджують висунуту гіпотезу: ціннісні орієнтації майбутніх психологів тісно пов'язані зі смисложиттєвими установками та професійною спрямованістю, формуючи цілісну ціннісно-смислову систему особистості. Ці дані свідчать про гармонійний розвиток мотиваційно-ціннісної та смисложиттєвої сфер, що створює надійну основу

для ефективної професійної самореалізації та формування професійної ідентичності майбутніх психологів.

Висновки до другого розділу

У результаті проведеного емпіричного дослідження були вивчені ціннісно-мотиваційна, смисложиттєва та професійно-ціннісна сфери майбутніх психологів, а також взаємозв'язки між ними. Аналіз отриманих даних дозволяє зробити низку науково обґрунтованих висновків.

Ціннісно-мотиваційна сфера майбутніх психологів характеризується переважанням гуманістичних і соціально спрямованих цінностей. Серед термінальних цінностей найбільше значення мають особистісний розвиток, здоров'я, щасливе сімейне життя, самореалізація та допомога іншим. Менш вираженою є орієнтація на матеріальні цінності, що відповідає особливостям допоміжної професії та підтверджує гуманістичну спрямованість майбутніх психологів. Інструментальні цінності респондентів: відповідальність, емпатійність, чесність, толерантність, самоконтроль, відображають сформовані морально-етичні якості та професійні компетенції, необхідні для ефективної діяльності психолога.

Смисложиттєві орієнтації майбутніх психологів характеризуються високим рівнем усвідомленості життєвих цілей, орієнтацією на процес та результати життя, а також сформованим локусом контролю «Я». Загальний показник осмисленості свідчить про інтегровану структуру життєвих цілей, мотивації та особистісних ресурсів, що забезпечує внутрішню гармонію та готовність до усвідомленого професійного самовизначення.

Професійно-ціннісні орієнтації майбутніх психологів переважно сформовані на високому рівні, що свідчить про усвідомлений вибір професії, стійку внутрішню мотивацію та орієнтацію на гуманістичні та соціально значущі цінності. Середній рівень професійно-ціннісних орієнтацій характеризує респондентів, які мають позитивне ставлення до професії, але потребують подальшого професійного досвіду для повної інтеграції

професійних цінностей. Низький рівень зустрічається у незначній частки респондентів і може свідчити про зовнішню мотивацію вибору професії.

Кореляційний аналіз показав тісний і статистично значущий взаємозв'язок між ціннісними, смисложиттєвими та професійними орієнтаціями. Так, самореалізація позитивно корелює з цілями в житті ($r = 0,62$), допомога іншим із загальною осмисленістю життя ($r = 0,58$), а професійні цінності із локусом контролю «Я» ($r = 0,55$) та загальною осмисленістю життя ($r = 0,60$). Це свідчить про формування цілісної ціннісно-смислової системи особистості, де особистісні та професійні орієнтації взаємопов'язані і підсилюють одна одну.

Результати емпіричного дослідження підтверджують висунуту гіпотезу про тісний взаємозв'язок між ціннісними орієнтаціями, смисложиттєвими показниками та професійною спрямованістю майбутніх психологів, що формує основу для усвідомленого професійного вибору та майбутньої ефективної діяльності.

Загалом отримані дані свідчать про гармонійний розвиток особистісної, смислової та професійної сфер, високий рівень усвідомленості життєвих цілей та сформованість морально-етичних цінностей, що є ключовими чинниками готовності майбутніх психологів до професійної діяльності, а також підтримки ефективного психологічного супроводу та допомоги іншим.

Отримані результати мають практичне значення для:

- розробки програм професійного та особистісного розвитку студентів-психологів;
- формування ефективних навчально-виховних заходів у вищих навчальних закладах;
- підготовки майбутніх фахівців до роботи у гуманістично орієнтованих і соціально значущих сферах психологічної практики.

ВИСНОВКИ

1. Теоретично проаналізовано ціннісно-смыслову сферу особистості як психологічну категорію, розкрито її структурні компоненти, функції та значення у регуляції поведінки особистості. Ціннісно-смыслова сфера особистості розглядається в сучасній психології як інтегративне утворення, що забезпечує внутрішню узгодженість психічного життя людини. Вона поєднує систему цінностей, життєвих смислів, переконань і цілей, які визначають спрямованість поведінки. Цінності виконують функцію відбору значущої інформації з навколишнього середовища. Саме вони визначають, які події та явища набувають для особистості особливого значення. Смисли, у свою чергу, надають цим подіям індивідуального, суб'єктивного змісту. У структурі ціннісно-смыислової сфери виділяють когнітивний, емоційно-оцінний та поведінковий компоненти. Когнітивний компонент пов'язаний з усвідомленням власних життєвих цінностей. Емоційно-оцінний компонент відображає ставлення особистості до значущих життєвих орієнтирів. Поведінковий компонент проявляється у конкретних вчинках і життєвих виборах. Узгодженість цих компонентів забезпечує цілісність особистості. Ціннісно-смыслова сфера виконує регулятивну функцію, спрямовуючи поведінку відповідно до внутрішніх переконань. Вона виступає основою саморегуляції та самоконтролю. Через систему цінностей особистість визначає допустимі та недопустимі форми поведінки. Це надає поведінці стійкості та послідовності. У кризових ситуаціях саме ціннісно-смыслова сфера допомагає зберегти внутрішню рівновагу. Важливою функцією ціннісно-смыслової сфери є смислотворення. Завдяки цій функції життєві події інтегруються в єдину життєву історію. Особистість отримує відчуття цілісності та спрямованості життя. Наявність усвідомлених смислів підвищує рівень психологічної стійкості. Водночас дефіцит смислів може призводити до внутрішньої дезорієнтації та зниження мотивації. Таким чином, ціннісно-смыслова сфера виступає фундаментальною психологічною категорією, що

визначає життєву позицію особистості. Вона забезпечує інтеграцію досвіду, регуляцію поведінки та формування життєвих стратегій. Саме через цінності та смисли особистість реалізує власну унікальність у соціальному просторі.

2. Визначено особливості формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді, з урахуванням вікових, соціальних та освітніх чинників розвитку особистості. У межах теоретичного аналізу встановлено, що студентська молодь є сенситивною соціально-віковою групою, для якої характерне активне формування системи ціннісних орієнтацій у контексті вирішення провідних завдань юнацького віку. Показано, що процес формування цінностей у студентів зумовлюється взаємодією вікових закономірностей психічного розвитку, соціальних умов життєдіяльності та впливом освітнього середовища закладу вищої освіти. Обґрунтовано, що навчально-професійна діяльність виступає важливим чинником інтеріоризації соціально значущих та особистісно смислових цінностей, сприяючи становленню життєвих орієнтацій, відповідальності за власний вибір і формуванню основ професійного самовизначення.

3. Висвітлено професійні цінності та смисли в структурі особистості майбутнього психолога, обґрунтовано їх роль у процесі професійного становлення та формування професійної ідентичності. У результаті теоретичного аналізу з'ясовано, що професійні цінності та смисли є системоутворювальним компонентом особистості майбутнього психолога, який визначає гуманістичну спрямованість професійної діяльності та специфіку професійного мислення. Показано, що професійні цінності психолога ґрунтуються на етичних нормах, відповідальності, емпатії, толерантності та орієнтації на допомогу іншому. Обґрунтовано, що сформованість професійних смислів забезпечує усвідомлений вибір професії, стійку професійну мотивацію та інтеграцію особистісних і професійних цілей, що є передумовою становлення професійної ідентичності майбутнього психолога.

4. Емпірично досліджено психологічні особливості ціннісно-смиислової сфери майбутніх психологів та встановлено характер взаємозв'язків між ціннісними орієнтаціями, смисложиттєвими показниками і професійно-ціннісною спрямованістю особистості. Результати дослідження засвідчили домінування гуманістичних, просоціальних і самореалізаційних цінностей, сформованість етично значущих інструментальних цінностей, а також достатньо високий рівень осмисленості життя та внутрішнього локусу контролю. Виявлено статистично значущі позитивні кореляції між цінностями самореалізації та цілями в житті, допомогою іншим і загальною осмисленістю життя, а також між професійними цінностями та локусом контролю «Я». Отримані дані підтверджують висунуту гіпотезу та свідчать про формування у майбутніх психологів цілісної ціннісно-смиислової системи, що є важливою психологічною передумовою усвідомленого професійного вибору, професійної зрілості та готовності до ефективної діяльності у сфері психологічної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвська-Семенюк О. П. (2020). Формування професійної ідентичності майбутніх психологів. *Вісник Львівського Державного університету безпеки життєдіяльності*, № 21. Львів. С. 102-106. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/384175-none-b9f3351d.pdf>.
2. Багнюк, Р. О. (2025). Взаємодія держави і громадянського суспільства в Україні та Європі у сфері захисту прав людини. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/52431/>.
3. Белякова С. В., Ковальова І. Є. (2023). Особливості психологічної готовності майбутнього психолога до професійної діяльності. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. Т. 28, № 14. С. 1130-1142. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-1130-1142](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-1130-1142).
4. Біловус, Д. Професійний етикет майбутніх юристів як компонент академічної культури вищої освіти. *Редакційна колегія*, 37. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/16041/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7_29.04.25%20%281%29.pdf#page=37.
5. Богдан Л. М. (2016). Психологічна готовність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Актуальні проблеми психології*. 2016. Т. XI. Вип. 14. С. 5-13. doi: <https://doi.org/10.1038/nri933>
6. Вінтюк Ю. В. (2016). Професійна компетентність майбутніх психологів: сутність і можливості формування. *Педагогіка і психологія професійної освіти* № 4. С. 36-47.
7. Волошина В. В. Психологічні технології підготовки майбутнього психолога : монографія. Вінниця : ТОВ “Нілан - ЛТД”, 2015. 391 с. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/40004/Voloshyna_dis.pdf?sequence=1. С. 507 (див. Додаток Б.2 Методика вивчення професійної аксіоідентичності (Автори: А.А.Азбель, А.Г.Грецов, модиф. В.В.Волошиної).

8. Гавриловська К. П., Вигівська О. В. Формування професійної ідентичності майбутніх психологів: ціннісний аспект. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/11.pdf>.

9. Галян І. М. Психологія ціннісно-сміслової саморегуляції майбутніх педагогів : дис. ... д-ра психол. н. Київ, 2017. 532 с.

10. Гарькавець Н. С. Психологічні особливості системи цінностей студентської молоді : дис. ... к. психол. н. : 19.00.05. Луганськ, 2014. 200 с.

11. Глушко О. О. Розвиток у студентів психологічної готовності до професійної діяльності. Реферат аспіранта НПУ ім. М. П. Драгоманова. URL: https://www.psyh.kiev.ua/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA_%D1%83_%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%B4%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96?utm_source=chatgpt.com.

12. Губан М. Ю. (2025). Вплив гендерної ідентичності на професійне становлення майбутніх психологів: кваліфікаційна робота бакалавра: 053 практична психологія. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16554/1/%D0%93%D1%83%D0%B1%D0%B0%D0%BD%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%CA%BC%D1%8F%D0%BD%D0%B0%20%D0%AE%D1%80%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf>.

13. Гужанова Т. С., Федорик В. В., Кушнір Л. О., Ортікова Н. В., Кононенко О. І. (2023). *Професійна компетентність як показник психологічної готовності студента до професійної діяльності. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. С. 418-428.

14. Гутиря М.О., Кононова М.М. (2021). Особливості професійної самоактуалізації студентів-психологів, які переживають кризу фахової готовності. *Психологія і особистість: науковий журнал. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, ПНПУ імені В. Г. Короленка. Україна, Київ, Полтава. №2 (20). 2021. С. 82-92.*
15. Демянчук, М., & Боднарук, І. (2022). Цифровізація освіти як вектор підготовки фахівців XXI століття. *Viae Educationis*, (4), 74-81.
16. Джойс С., Шанд Ф., Тай Дж. та ін. Шлях до стійкості: систематичний огляд та метааналіз програм і втручань у розвиток стійкості. *BMJ Open* 2018; 8: e017858. doi: 10.1136/bmjopen-2017-017858. (оригінал англійською). PubMedScienceDirectPMCBmjopen.bmj.com.
17. Дметерко, Н. В. (2025). Кризи професійного становлення психологів: етапи проходження та умови подолання. *Наукові записки. Серія: Психологія*, (2), 39-44. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2025-2-5>.
18. Дубчак Г. М. (2018). Психологія становлення професійної стресостійкості майбутніх фахівців соціономічних професій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2018. URL: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/1_1529249713.pdf.
19. Дубчак Г. М. Психологічні основи професійної стресостійкості майбутніх фахівців : [монографія]. К. : Талком, 2017. 321 с.
20. Жванія Т. В. (2012). Емоційна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня кандидата психологічних наук. Харків. 21 с.
21. Калюжна Ю. І. (2023). Розвиток готовності до професійної праці майбутніх психологів у навчальному процесі. *Психологія і особистість. № 2 (24).* С. 209-221. URL: <https://psychpersonality.pnpu.edu.ua/article/view/288299/282343>.

22. Кириченко Р. В., Колодяжна А. В. (2023). Психологічна готовність студентів до професійної діяльності. *Габітус*. Вип. 56. С. 217-223. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/25909/1/41.pdf>.
23. Кірсанов І. (2025). Вплив соціального та емоційного інтелекту на ефективність майбутньої діяльності фахівців соціальної сфери. URL: <http://tipus.khpi.edu.ua/article/view/340993>. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2025.3.11>.
24. Книш А. Є. (2014). Формування особистісної готовності майбутніх психологів-тренерів до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Анастасія Євгенівна Книш ; [наук. керівник Попова Г. В.] ; Харків. нац. педагог. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2014. 20 с. Бібліогр.: с. 16-17. укр. URI : <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/35873>.
25. Кобилянська Т. (2018). Характеристика готовності до професійної діяльності як педагогічної категорії. *Молодь і ринок*. № 11(166). URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.152285>.
26. Кокун О. М. (2012). Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. Агенство». 200 с.
27. Кокун О. М. (2024). Опитувальник професійної життестійкості (україномовна версія, 24 пункти для використання у Гугл-формах //Діагностика професійної життестійкості та психофізіологічної стійкості : методичні рекомендації. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 58 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739679/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%BA_%D0%9A%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BD.pdf?utm_source=chatgpt.com.
28. Кокун О.М. (2020). Професійна життестійкість особистості: аналіз феномена. *Актуальні проблеми психології: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія*, 20 (5). стор. 68-81. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721356/1/Kokun_OM_2020_Professional_hardiness_of_personality_an_analy.pdf.

29. Коляда А. (2025). Педагогічний супровід майбутнього педагога професійного навчання в процесі формування його готовності до професійної діяльності. *Multidisciplinarni mezinarodni vedecky magazin «Veda a perspektive»* je registrovan v Ceske republice, Praha. № 3 (46). P. 86-99. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/10756/1/%d0%9f%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d1%81%d1%83%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d1%96%d0%b4%20%d0%bc%d0%b0%d0%b9%d0%b1%d1%83%d1%82%d0%bd%d1%8c%d0%be%d0%b3%d0%be%20%d0%bf%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d0%b0%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84%d0%b5%d1%81%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%b2%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%86%d0%b5%d1%81%d1%96%20%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%b9%d0%be%d0%b3%d0%be%20%d0%b3%d0%be%d1%82%d0%be%d0%b2%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96%20%d0%b4%d0%be%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84%d0%b5%d1%81%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%be%d1%97%20%d0%b4%d1%96%d1%8f%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf>.

30. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів : моногр. / авт. кол.; під наук. ред. Лозової О.М. Вінниця: Віндрук, 2014. 184 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33689839.pdf>.

31. Кононова М. М. (2022). Особистісні чинники професійної Я-концепції як складової професійної самоактуалізації майбутнього психолога. Психологічні детермінанти професійного розвитку та самоактуалізації особистості: монографія. Полтава: Астроя. 182 с., С. 95-145.

32. Кононова М. М., Анушкевич В. І. (2025). Актуальні теоретичні аспекти психологічної готовності психологів до професійної діяльності. Психологія розвитку та життєстійкості особистості: виклики та нові можливості : зб. наук. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. до 110-річчя

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, 24-25 квітня 2025 р. Полтава : П Н П У, 2025. С. 239-244. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-2025.pdf#page=239>.

33. Кононова М. М., Кононов Б. С. (2020). Сутність та етапи професійного розвитку майбутніх фахівців: психологічний підхід. Психолого-педагогічні координати розвитку особистості : зб. матеріалів І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 2-3 черв. 2020 р. Полтава, 2020. С. 132-136.

34. Кононова М. М., Кононов Б. С. (2020). Сутність та етапи професійного розвитку майбутніх фахівців: психологічний підхід. Збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції «Психолого-педагогічні координати розвитку особистості», м. Полтава, 2-3 червня, 2020 р., С.132-136.

35. Кононова М. М., Кононов Б. С., Дубина Г. А. Особливості психологічної готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/12/SCIENCE-IN-THE-MODERN-WORLD-INNOVATIONS-AND-CHALLENGES-19-21.12.24.pdf#page=405>.

36. Кучеренко Є. В. (2011). Розвиток професійного самовизначення майбутніх психологів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова. 254 с.

37. Лазаренко Н. І, Зубко В. С. (2020). Педагогічний потенціал фахової підготовки майбутніх психологів щодо формування готовності до професійної мобільності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 55. С. 137-145.

38. Лемко Г., Балан А. (2021). Психологічна готовність студентів до соціально-педагогічної діяльності. URL: <https://cusu.edu.ua/ua/arhiv-konf-20-21/problemy-ta-innovatsii-v-pryrodnycho-matematychnii-tekhnologichnii-i->

profesiinii-osviti/sektsiia-4/12379-psykholohichna-hotovnist-studentiv-dosotsialno-pedahohichnoyi-diyalnosti?utm_source=chatgpt.com.

39. Лігоцький А. (2019). Особливості психологічної підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Том 1 № 10. С. 64-67. [https://doi.org/10.17721/BSP.2019.1\(10\).16](https://doi.org/10.17721/BSP.2019.1(10).16).

40. Ляшенко, Р. (2025). Формування морально-етичної культури майбутніх педагогів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (220), С. 450-453.

41. Матійків, І. (2019). Формування готовності психолога до майбутньої професійної діяльності. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, (1), 46-55. <https://doi.org/https://doi.org/10.32447/22185186.2019.1.05>.

42. Методика (СЖО) «Смисложиттєві орієнтації». Адаптовано із Purpose-in-Life Test (PIL) Дж. Крамбо та Л. Махоліка. URL: https://www.eztests.xyz/tests/purpose_pil/.

43. Методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіч URL: <https://kipt.sumdu.edu.ua/uk/studentam/sotsialno-psykholohichna-sluzhba/item/2478-tsinnisni-oriiientatsii-m-rokych>.

44. Моляко В. О. (2022). Психологічна готовність до творчої професійної діяльності. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. № 4 (2). С. 1-7. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4234>.

45. Моначин І. Л. (2016). Сутність поняття психологічної готовності до діяльності. Актуальні задачі сучасних технологій : матеріали V Міжнар. наук.-техніч. конф. мол. учених та тів, м. Тернопіль, 17-18 лист. 2016 р. Тернопіль. С. 351-353.

46. Незіньковська Л. В. (2025). Психологічні особливості готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах війни: кваліфікаційна робота бакалавра. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16565/1/%D0%9D%D0%B5%D0%B7%D1%96%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81>

%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE
%D0%BC_%D0%9F%D1%81413.pdf.

47. Несправа М. В. (2025). Особливості прояву життєстійкості студентів-психологів у зв'язку з рівнем їх соціальної відповідальності. Серія «Психологія». Том 36 (75) № 1. С. 97-103. DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2025.1/17>. URL:

https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/1_2025/19.pdf.

48. Новіков , О. А. (2025). Формування готовності до професійної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання (охорона праці) у ЗВО: аналіз та перспективи. Педагогічна Академія: наукові записки, (17). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15349139>.

49. Овсюк Д. (2025). Арт-терапія як засіб формування в майбутніх психологів готовності до професійної діяльності. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Харків, 19-20 берез. 2025 р.) / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. О. І. Башкір, О. В. Попової. Харків. С. 252-256. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/18381>.

50. Перепелюк Т., Лівандовська І., Осадченко І. (2025). Формування внутрішньої мотивації до професійної діяльності здобувачів вищої освіти тренінговими засобами. Вчені записки Університету «КРОК». URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/1114>.

51. Перетятко Л. Г., Тесленко М. М. (2022). Професійна самоідентичність майбутніх психологів у закладах вищої освіти. Психологія і особистість : наук. журнал / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Київ ; Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка. Вип. 2 (22). С. 139-152.

52. Петруш Ю. О. Психологічні особливості кар'єрних орієнтацій студентів-психологів: кваліфікаційна робота.

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8928/1/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D1%83%D1%88_%D0%AE_%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0.pdf.

53. Прагуза Н. (2024). Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності. Проблеми психічного здоров'я у часі війни. Регіональна студентсько-викладацька науково-практична інтернет-конференція (28 листопада 2024 року). С. 19-23. <https://eprints.zu.edu.ua/43065/1/1.pdf#page=18>.

54. Прудка Л. М. (2013) .Професійна підготовка майбутніх практичних психологів в організації навчально-виховного процесу. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Педагогіка, Психологія. № 4. URL: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/10144/13347>.

55. Сайко, Н., & Бацман, О. (2025). Психологічна готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах війни. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія Економіка, 20(40). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-20\(40\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-20(40)-10).

56. Семьошин А. Г., Зарицька В. В. (2024). Особливості психологічної готовності до професійної діяльності в Україні. Актуальні проблеми практичної психології. Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 17 травня 2024 р., м. Одеса. С. 58-59.

57. Сердюк Л. Зміст і структура психологічної готовності до професійної діяльності студентів з інвалідністю. URL: https://social-science.uu.edu.ua/article/709?utm_source=chatgpt.com.

58. Синишина В. В. (2019). Особливості професійної підготовки майбутніх практичних психологів у контексті сучасних вимог. DOI 10.32840/1992-5786.2019.63-1.13.

59. Столярчук О., Сергеєнкова О. Формування психологічної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності. *Гуманітаріум*. № 42 (1). С. 164-173. URL:

https://www.researchgate.net/publication/340838116_FORMUVANNA_PSIHOLOGICNOI_GOTOVNOSTI_STUDENTIV_DO_MAJBUTNOI_PROFESIJNOI_DIALNOSTI.

60. Стрельбицька С. М. (2016). Психологічна готовність до професійної діяльності майбутніх соціальних працівників у ВНЗ. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Том 2, № 69. С. 151-155. URL: https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3321?utm_source=chatgpt.com.

61. Студенти психологи надають психологічну підтримку українцям. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/psychology-students-offer-mental-health-support>.

62. Україна: освіта забезпечує підтримку психічного здоров'я дітей. URL: https://www.globalpartnership.org/results/country-journeys/ukraine-education-brings-mental-health-support-children?utm_source=chatgpt.com.

Англійською

63. Хазієв А. (2025). Лідерські якості студентів-психологів та їх роль у досягненні успіху в майбутній професійній діяльності. URL: <http://tipus.khpi.edu.ua/article/view/340988>.

64. Хазієв А. В., Грень Л. М. Роль лідерських якостей студентів-психологів у майбутній професійній діяльності. С. 89-91. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/0de72f76-0962-45a8-af44-79baf59309fc/content>.

65. Шайда, Н. П., Литвин, Р. Р., & Полторацький, О. В. (2025). Комунікативні характеристики професійно-психологічної готовності майбутнього юриста. Ментальне здоров'я, (1), 35-40. URL: <https://journals.oneu.od.ua/index.php/mh/article/view/59/56>.

66. Шевченко Н. Ф. (2022). Рефлексивність як чинник розвитку особистості психолога-консультанта. Журнал сучасної психології, (4). С. 85-92. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-4-10>.

67. Шиделко А. (2016). Психологічні чинники професійної адаптації особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна. 2016. Вип. 2. С. 151-159.

68. Шиделко А. (2017). Духовні цінності у становленні особистості професіонала. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна. Вип. 1. С. 125-133.

69. Шиделко А. В. (2013). Соціально-психологічні основи підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності. *Психологічні аспекти професійної підготовки конкурентоздатних фахівців* : монографія / ав. : Г. С. Дегтярьова, М. М. Козяр, І. М. Матійків, Л. А. Руденко, А. В. Шиделко; за ред. Руденко Л. А. Київ : Педагогічна думка. С. 23-46.

70. Шинкаренко Ю. В. (2025). Особистісна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: умови формування. Психологічна допомога особистості у воєнний період : матеріали VIII Всеукр. психологічних читань «Удосконалення професійної майстерності майбутніх психологів», м. Умань, 27 березня 2025 р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т соц. та психологічної освіти та [ін.] ; [редкол.: С. Ю. Діхтяренко, Л. А. Данилевич, А. В. Шульдик, О. О. Андрусик]. Умань. С. 82-86.